Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	A. Ridderikhoff	**Datum**	1 december 2022
Doorkiesnummer	14030	**Kenmerk**	10690668
E-mail	a.ridderikhoff@utrecht.nl	**Onderwerp**	Monument Slavernijverleden
Bijlage(n)	-	**Beleidsveld**	Diversiteit en Inclusie

Geachte leden van de raad,

Utrecht krijgt een monument over het trans-Atlantisch slavernijverleden in het Griftpark. Het slavernijverleden maakt deel uit van de geschiedenis van Utrecht. Met dit monument geven we ruimte aan een onderbelichte pagina van onze geschiedenis.

Op 9 juli 2020 heeft u bij de behandeling van de anti-discriminatieagenda de Motie161 ‘Keti Koti, gebroken ketenen’ ingediend. Daarin roept u op een monument voor het slavernijverleden te realiseren in gezamenlijkheid met organisaties en bewoners uit de stad die zich de afgelopen jaren hard hebben ingezet voor een slavernijmonument. Op 1 juli 2023 herdenkt Nederland dat het 150 jaar/160 jaar geleden is dat totslaafgemaakten echt vrij werden. Dat was 10 jaar nadat de slavernij in Nederland formeel werd afgeschaft, in 1863*.

De realisatie van dit monument is een volgende stap in het proces wat we de afgelopen tijd hebben doorlopen, na het onderzoek naar de rol van Utrechtse burgers en bestuurders in het slavernijverleden en de excuses van de burgemeester aan de nazaten op 23 februari 2022. In de raadsmotie roept u op het monument tijdens Keti Koti 2023 te onthullen.

De realisatie van dit monument over het trans-Atlantisch slavernijverleden is een gezamenlijke inspanning van initiatiefnemers, de gemeentelijke Adviescommissie Beeldende kunst en Vormgeving (ABKV) en de gemeente Utrecht. De mensen in de kunstwerkgroep vertegenwoordigen een achterban en/of zijn nazaten van totslaafgemaakten uit Suriname en het Caribisch deel van Nederland. Wat hen bindt is de betrokkenheid bij het trans-Atlantisch slavernijdossier waarbij de doorwerking daarvan in het heden centraal staat. Met deze kunstwerkgroep is een intensief traject gevoerd en we hebben hen gevraagd aan ons een advies uit te brengen over de gewenste locatie, het kunstwerk en de kunstenaar.

Doelstelling van het monument
Ook Utrecht was nauw verbonden met de slavernij. Als stad voor iedereen en waar ook ruimte is voor iedereen is het belangrijk dat we ons verleden kennen. Dan gaan we ons heden en elkaar beter begrijpen en dit draagt bij aan een toekomst waarin we iedereen in Utrecht op een gelijke manier behandelen. Dit monument zorgt voor het vergroten van het historisch besef over het trans-Atlantische slavernijverleden van Nederland en van Utrecht. Het monument wordt een fysieke plek voor herinnering, verhalen vertellen, stilstaan bij het verleden en vooruitkijken naar de toekomst. Het

* Het Caribisch deel van het Koninkrijk kent geen Staatstoezicht, dus voor hen is 1863 het jaar van de afschaffing.

monument is straks een belangrijke plek om deze geschiedenis zichtbaar te maken, voor alle Utrechters.

Het monument wordt een centrale plek voor de jaarlijkse herdenking en viering van de afschaffing van de slavernij in Suriname en het Caribisch deel van Nederland. In Utrecht wordt op 30 juni het trans-Atlantische slavernijverleden herdacht, op 1 juli wordt de vrijheid gevierd. Beide dagen worden door Comité 30 juni/1 juli verzorgd.

Monument van vlucht en verzet

Wij hebben besloten dat het monument in het Griftpark komt en hebben kunstenaar patricia kaersenhout opdracht gegeven om het schetsontwerp uit te werken naar een definitief ontwerp. Haar ontwerp heeft de naam ‘Een monument van vlucht en verzet’. De kunstwerkgroep is zeer onder de indruk van haar voorstel. Het is een krachtig monument waarin verleden, heden en toekomst samen komen. Het monument brengt mensen bij elkaar, je kunt het kunstwerk betreden en ervaren en het nodigt uit tot gesprek. In het kunstwerk zitten verschillende symbolische kenmerken:

- De vorm van het monument is een driehoek, die verwijst naar de driehoekshandel: een systeem van trans-Atlantische uitwisselingen in drie richtingen tussen Europa, Afrika en Amerika
- de Flying Africans bovenop: figuren uit een Afrikaanse legende die aan slavernij ontsnappen door een magische passage terug over de oceaan.
- de haren in cornrow gevlochten, waarmee de totslaafgemaakten met elkaar communiceerden
- bakstenen rondom die werden gebruikt als ballast voor de schepen.
- onder het kunstwerk zijn 20.000 kauri schelpen verborgen, de prijs van een totslaafgemaakte.
- bezoekers kunnen via een QR code luisteren naar verhalen over vlucht en verzet.

De locatie

Bij de zoektocht naar een geschikte locatie voor het monument zijn criteria opgesteld waar de locatie aan moet voldoen. Uiteindelijk zijn door de kunstwerkgroep drie locaties gekozen die nader zijn onderzocht: Park Transwijk, Paardenveld en het Griftpark. Het Griftpark had van deze locaties de voorkeur van de kunstwerkgroep vanwege de centrale ligging, het feit dat het een stadspark voor alle Utrechters is, het aantal bezoekers en de mogelijkheid om de wandeling Sporen van Slavernij hierop aan te laten sluiten. Het is een goede locatie om het thema slavernij bekender te maken bij de mensen die er nog niet zo bekend mee zijn, om iets te kunnen veranderen, het gesprek aan te gaan en het besef te vergroten. En er is voldoende ruimte in het park om grote groepen zoals bewoners en leerlingen van scholen het verhaal over het slavernijverleden te laten horen, en om de jaarlijkse Keti Koti viering te houden. Wij kunnen ons vinden in deze argumenten en vinden dit een goede locatie voor een monument dat de hele stad aangaat.

De locatie in het park is bepaald in overleg met de kunstwerkgroep en de ABKV. Op de heuvel komt een zuil met een Flying African, erachter het monument.

Schetsontwerp van het slavernijmonument in het Griftpark. Het is mogelijk dat het monument er straks iets anders uitziet. Dat hangt af van de beschikbaarheid van materialen. De vormen en kleuren kunnen anders zijn dat in dit ontwerp.

Sinds het Griftpark in beeld kwam als mogelijke locatie voor het monument, is ook de beheergroep van het Griftpark betrokken. De uiteindelijke locatie voor het monument in het park is aangepast, mede op basis van reacties van leden van de beheergroep. Een deel van de beheergroep Griftpark heeft vervolgens aangegeven een andere locatie in het park (ten zuiden van de Biltse Grift) geschikter te vinden. Wij hebben beide locaties overwogen en vinden dat het ontwerp en de locatie dat door de kunstwerkgroep is aangedragen goed past bij de wens voor een zichtbare plek in de stad. We hechten daarnaast grote waarde aan het advies van de kunstwerkgroep: de vertegenwoordigers en nazaten van totslaafgemaakten verdienen een belangrijke rol in de totstandkoming van het monument. Daarom hebben we besloten met het advies van de kunstwerkgroep in te stemmen.

Proces en planning

We informeren de omwonenden en andere geïnteresseerden in de stad dat dit monument er komt, waarom de komst van het kunstwerk zo belangrijk is voor het goed met elkaar samen leven in deze stad, waarom deze locatie is gekozen en hoe het kunstwerk eruit komt te zien. De omwonenden en andere geïnteresseerden in de stad kunnen ook een informatiebijeenkomst bijwonen. Daarnaast worden de mensen uitgenodigd mee te lopen met de wandeling Sporen van Slavernij.

De kunstenaar werkt het geselecteerde schetsontwerp uit naar een definitief ontwerp. In deze fase worden alle beeldende, technische en financiële aspecten van het kunstvoorstel in detail uitgewerkt. De locatie in het park en het ontwerp zijn daarbij de vastgestelde randvoorwaarden. Bij de uitwerking nemen we graag de kennis van de beheergroep Griftpark en andere omwonenden mee over het functioneren en gebruik van het park. Daarna start de voorbereiding van de realisatie en uitvoering.

De onthulling van het monument vindt plaats op 30 juni 2023 tijdens Keti Koti Utrecht. De onthulling is een moment voor de hele stad. Verschillende culturele en maatschappelijke organisaties zullen in de maand voorafgaand aan de Nationale Herdenking op 1 juli, de Keti Koti maand, ter gelegenheid van 150-160 jaar afschaffing verschillende verdiepende bijeenkomsten organiseren. Ook zal het Keti Koti comité een grote viering organiseren waarbij alle Utrechters van harte welkom zijn.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,